

Natura jako inspiracja w tworzeniu środowiska mieszkaniowego

Analiza idei na przykładach szczecińskich osiedli mieszkaniowych

Nature as an Inspiration in Creating a Residential Environment

Analysis of the Idea Based on the Examples of Residential Housing Estates from Szczecin

Streszczenie

Od przełomu XIX i XX w. obserwować można w architekturze europejskiej rozwój różnych idei łączących architekturę mieszkaniową i tereny zielone.

Analizę idei i ich konfrontacji z miastem początków XXI wieku przeprowadzono na przykładzie Szczecina. Jego rozwój od lat 70. XIX wieku oparty był na realizacji nowych, autonomicznych osiedli, osadzonych w terenach zielonych. Jako reprezentatywne przykłady wybrano osiem zespołów mieszkaniowych: 1) West End i Neu West End – dzielnica z końca XIX wieku, 2) Ackermannshöhe – dzielnica z lat 10. XX w.; 3) osiedle robotnicze z przełomu lat 20. i 30. XX w.; 4) osiedle Stare Miasto z lat 50. XX wieku; 5) Śródmiejska Dzielnica Mieszkaniowa z lat 60. XX w., 6) prefabrykowane osiedle Słoneczne z lat 70. XX w., 7) osiedle Zielone Pole z lat 90. XX w.; 8) osiedle Magnolia z początku XXI wieku.

Abstract

Since the turn of the nineteenth and twentieth centuries we observed in Europe the evolution of various concepts of combining residential architecture and green areas.

The analysis of those ideas and their confrontation with the early twenty-first century city was carried out on the example of Szczecin. Its development in the seventies of the nineteenth century was based on the implementation of new, autonomous housing estates located in green areas. Eight residential complexes were chosen as the representative examples: 1) West End and Neu West End – the end of the nineteenth century; 2) Ackermannshöhe – tens of the twentieth century; 3) Housing estate for workers – turn of the twenties and thirties of the twentieth century; 4) Housing estate Old City- fifties of the twentieth century; 5) City Center- sixties of the twentieth century; 6) Prefabricated housing estate Słoneczne- seventies of the twentieth century; 7) Housing estate Zielone Pole- nineties of the twentieth century; 8) Housing estate Magnolia- early twenty-first century.

Słowa kluczowe: wielorodzinna architektura mieszkaniowa, tereny zielone, historia architektury, Szczecin

Keywords: Multi-family housing, green areas, history of architecture, Szczecin

Fascynacja naturą we współczesnej architekturze mieszkaniowej

Architektura XX wieku zdominowana została przez fascynację przemysłem i nowymi technologiami. Równocześnie jednak, niejako na zasadzie przeciwwagi, to środowisko naturalne stało się także elementem mitotwórczym.

Początki nowoczesnej architektury przełomu XIX i XX w. to fascynacja romantyczną wizją świata. Dramatyczne odcięcie się

The fascination with nature in the contemporary residential architecture

Architecture of the twentieth century was dominated by the fascination of industry and new technologies. At the same time, as if the counterweight, the environment has also become the element used when creating myths.

The beginnings of modern architecture in the late nineteenth and early twentieth centuries were fascination of

* Dr inż. arch. Krzysztof Bizio, Katedra Architektury Współczesnej i Metodologii Projektowania, Wydział Budownictwa i Architektury, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny / Krzysztof Bizio, Ph.D. Arch., Department of Contemporary Architecture and Design Methodology, Faculty of Civil Engineering and Architecture, The West Pomeranian University of Technology

od idei miasta czynszowego i próby stworzenia nowego świata poza centrum. Howardowska koncepcja miasta ogrodu, połączenia zalet tego co wiejskie i miejskie, stanie się konstytuanta współczesności.

Na kontynencie europejskim podsumowaniem pierwszych doświadczeń stanie się architektura spod znaku Hellaerau, wokół której zjednoczą się pierwsi moderniści. W latach 20. i 30. XX w. kameralne koncepcje mieszkaniowe zastąpią poszukiwania taniego, masowo dostępnego mieszkania. Radykalne zapisy Karty Ateńskiej będą mogły być masowo realizowane dopiero po II wojnie światowej. Śródmieścia staną się ogrodami, z wolno stojącymi budynkami otoczonymi zielenią. Lata 70. XX w. to po doświadczeniach strukturalizmu czas prefabrykowanej przestrzeni, która jednak także osadzona była w zieleni.

Także kryzys modernizmu nie zanegował prób łączenia środowiska mieszkaniowego z terenami zielonymi, ale nadał im nowy wyraz. Powstające zespoły stały się kameralne, nawiązujące w swych układach urbanistycznych do tradycji. Początek XXI wieku to rozwój konsumpcjonizmu i nowych form środowiska mieszkaniowego, w których jednak zieleń odgrywa wciąż kluczową rolę.

We wszystkich tych okresach łączenie środowiska mieszkaniowego i terenów zielonych miało dawać mieszkańcom obietnicę zamieszkania w nowym, lepszym świecie. Z czasem domy jutra stawały się teraźniejszością, a po chwili już przeszłością. Skłania to do refleksji i pytania o konfrontację śmiałych wizji ZIELONYCH MIAST z teraźniejszością?

Szczecin – architektura i tereny zielone

30 maja 1873 roku cesarz Wilhelm I i kanclerz Bismarck podpisują ustawę dotyczącą systemu twierdz w Rzeszy, w tym także o likwidacji ośmiu twierdz niemieckich, pośród których znalazł się Szczecin. Decyzja w praktyce oznaczała możliwość rozpoczęcia nieograniczonego rozwoju terytorialnego miasta, który trwa do dziś. Od lat 70. XIX w. aż do początków XXI w. powstają w mieście zespoły, które bazują na ideach łączenia natury i architektury. Dla przeanalizowania praktycznego sposobu realizacji śmiałych idei architektonicznych z przeszłości i porównania ich z rzeczywistością miasta XXI wieku wybrano 8 reprezentatywnych przykładów, które poddano analizie.

West End i Neu West End- natura dla bogatych

Idee

Postępujący demontaż fortyfikacji obronnych połączony był z urbanizacją terenów pofortecznych, w tym m.in. realizacji dzielnic willowych osadzonych w terenach zielonych. Dzielnice takie powstały m. in. w Londynie i Berlinie i stały się one inspiracją do powstania West End i Neu West End w Szczecinie¹.

6.07.1871 roku powstaje Akcyjne Towarzystwo Budowlane Westend Stettin (Gesellschaft Westend, Bauverein auf Aktien), powołane w celu przeprowadzenia inwestycji w majątku Friedrichshoh. Przy centralnej ulicy lokowane zostały wille ówczesnego patrycjatu. Powodzenie tej inicjatywy sprzyja realizacji kolejnego osiedla położonego dalej na zachód – Neu West End. W ostatnim dziesię-

the romantic vision of the world. The dramatic break from the idea of council housing and attempt to create a new world outside the city center. Howard's garden city concept, which combine the advantages of rural and urban areas, becomes the definition of the present.

In Europe the summary of the earliest experiences is Hellaerau architecture which gathers together first modernists. In the twenties and thirties of the twentieth century cameral housing concepts is replaced by searching for inexpensive, easily available flat. Radical provisions of the Charter of Athens will be implemented on a large scale only after the World War II. City centers will become gardens, detached buildings surrounded by greenery. The seventies of the twentieth century after experiences with structuralism are marked by prefabricated space which however was also set in the greenery. The crisis of modernism also did not negate the attempts of combining housing environment and green spaces, but gave them a new expression. New-created estates have become cameral and their form referred to the tradition. In the early 21th century consumerism and new forms of housing environment developed, in which the greenery continues to have a crucial role.

In all these periods of time combining housing environment and green spaces would give residents the promise of living in a new better world. The 'houses of tomorrow' eventually became present houses and just after that 'the houses of yesterdays'. This prompts us to reflection about the confrontation a vision of a GREEN CITIES with present days.

Szczecin – architecture and green spaces

On May 30, 1873 emperor Wilhelm I and chancellor Bismarck signed the Act on the system of fortresses in the Reich which assumed the liquidation of eight German fortresses including Szczecin's. It gives Szczecin the opportunity to start unlimited territorial development which is continued until today.

West End and Neu West End – nature for wealthy people

Ideas

The result of progressing liquidation of fortifications was urban development in these areas. The examples of this development were residential areas located in the green areas. This kind of housing estates was built among others in London and Berlin and it has become an inspiration for building West End and Neu West in Szczecin¹.

On July 6, 1871 Building Association Westend Stettin (Gesellschaft Westend, Bauverein auf Aktien) was founded to conduct investment of Friedrichshoh assets. The success of this initiative reinforced building of another residential area – Neu West End. In the nineties of the nineteenth century Johannes Quistrop initiated designation of a central square named after him². It became an outset of building of a new residential area which land planning resembles Howard's concepts.

il 1. Widok na centralną część założenia Neu West Endu (Johannes Platz, Jakuba Wujka) / View of the central part of the Neu West End (Johannes Platz, Jakuba Wujka)

il 2. Widok na zielone wnętrze podwórza w kwartale między ulicami: M. Reya, F. Karpińskiego, Heleny, A. Naruszewicza / View of the green interior of courtyard in the quarter between the streets: M. Reya, F. Karpińskiego, Heleny, A. Naruszewicza

cioleciu XIX wieku z inicjatywy Johannes Quistropa wyznaczony zostaje centralny plac nazwany jego imieniem², który staje się początkiem nowej dzielnicy (il. 1), w swym układzie przestrzennym nawiązuje do koncepcji howardowskich.

Konfrontacja z miastem początku XXI wieku

Współcześnie Pogodno, dzielnica obejmująca swym obszarem kilka mniejszych zespołów, do których należy także West End i Neu West End jest jedną z najatrakcyjniejszych dzielnic Szczecina. O jej atrakcyjności zdecydował willowy charakter, kameralna skala oraz wysokiej klasy połączenie przestrzeni publicznych z zielenią.

Ackermannshöhe – natura dla urzędników

Idea

Idee Ebenzera Howarda zyskują w początkach XX wieku szerszy rezonans na kontynencie europejskim. Niemiecki fabrykant i działacz społeczny Karl C. Schmidt- Hellerau inicjuje powstanie pod Dreznem Hellerau- osiedla nowego typu. Richard Riemerschmidt, Heinrich Tessenow i Hermann Muthesius projektują osadzone w zieleni niewielkie domy, skupione wokół charakterystycznych zaokrąglonych placów i ulic. Realizacja ta staje się manifestem rodzącego się w Niemczech modernizmu i próbą nowatorskiego zdefiniowania przestrzeni mieszkalnej. Z inspiracji tych idei, przy poparciu nadburmistrza Ackermanna, w 1911 roku powołano w Szczecinie Powszechną Spółdzielnię Budowlaną (Allgemeine Baugenossenschaft Stettin³), której celem stało się m.in. zrealizowanie zespołu mieszkaniowego w rejonie ulic Hoene-Wrońskiego-Mickiewicza. Zespół od imienia jego inicjatora nazwano Ackermannshöhe (Wzgórza Ackermanna). Zrealizowane osiedle, przy projektowaniu którego uczestniczył Hermann Muthesius, oparto na radialnym planie ulic i placów. Kluczowym tworzywem urbanistycznym pozostały tu także tereny zielone w formie prywatnych ogrodów i przestrzeni publicznych.

Konfrontacja z miastem początku XXI wieku

Współcześnie Ackermannshöhe stanowi część dzielnicy Pogodno i uznawana jest przez mieszkańców za jedną z najatrakcyjniejszych mieszkaniowo części miasta.

Confrontation with the early twenty-first century city

Pogodno is a housing estate which today includes several smaller residential areas, also West End and Neu West End. Because of its residential character and high quality combination of public and green spaces it is one of the most attractive housing estate in Szczecin.

Ackermannshöhe – nature for clerks

Ideas

Ebenzer Howard's ideas have become more famous in Europe in the early TWENTIETH century. German industrialist and social activist Karl C. Schmidt- Hellerau initiated the building of new kind of housing estate- Hellerau. Small, surrounded by the greenery and located around the characteristic rounded squares and streets were designed by Richard Riemerschmidt, Heinrich Tessenow and Hermann Muthesius. It was a manifest of nascent modernism in Germany.

With the support of Mayor Ackermann the Common Cooperative Building Association (Allgemeine Baugenossenschaft Stettin³) was established in 1911. Its aim was to build a residential complex on the Hoene Street, Wrońskiego Street and Mickiewicza Street – Ackermannshöhe (Ackermann's Hill). Hermann Muthesius was involved in designing its radial streets and squares. Green spaces were designed in the form of private gardens and public spaces.

Confrontation with the early twenty-first century city

Nowadays Ackermannshöhe is a part of Pogodno and it is considered by locals to be one of the most attractive residential parts of the city.

Inexpensive flat surrounded by greenery

Idea

Development of German functionalism in the Weimar Republic led to development of a new type of multi-

Tanie mieszkanie w zieleni

Idea

Rozwój niemieckiego funkcjonalizmu w Republice Weimarskiej spowodował wytworzenie nowego typu wielorodzinnej architektury mieszkaniowej. Jej celem było stworzenie taniego, szeroko dostępnego i funkcjonalnego mieszkania. Jako wzorcowe można tu wymienić berlińskie osiedla im. Carla Legiena (1928–1930), Großsiedlung Siemensstadt (1929–1931) oraz osiedla-wystawy w Weissenhof (1927), Wrocławiu (1929) i Wiedniu (1932). We wszystkich przypadkach kluczowym elementem nowej urbanistyki stać się miały tereny zielone.

W Szczecinie od połowy lat 20. XX w. powstało kilkadziesiąt zróżnicowanych osiedli mieszkaniowych. Wyróżnić można trzy podstawowe typy sposobu ich komponowania: 1) wzdłuż ciągów komunikacyjnych, 2) w układach kwartałowych; 3) w układach południkowych.

Przykładem zespołu w układzie kwartałowym jest zabudowa między ulicami: M. Reya, F. Karpińskiego, Heleny, A. Naruszewicza. Zespół zrealizowano na przełomie lat 20. i 30. XX w. przez spółdzielnię Stettiner Gemeinnützige Baugesellschaft. Cechą charakterystyczną zespołu stały się otwarte, zielone przestrzenie wewnątrz kwartału (il. 2).

Konfrontacja z miastem początku XXI wieku

Ze współczesnej perspektywy, przy uwzględnieniu ograniczeń historycznych, osiedla te uzyskują raczej pozytywną ocenę mieszkańców. Jednym z najważniejszych elementów tej oceny jest istnienie zielonych wnętrz kwartałowych.

Stare miasto – zieleń zamiast historii

Idea

W wyniku działań wojennych, a szczególnie alianckich bombardowań z 1944 roku, doszło do zniszczenia obszaru Starego Miasta. W latach 40. i 50. XX w. w związku z sytuacją polityczną, nie prowadzono na terenie Starego Miasta działań inwestycyjnych. Dopiero zmiany popaździernikowej odwilży, wpłynęły na podjęcie w połowie lat 50. XX w. decyzji o budowie na terenie Starego Miasta nowego osiedla mieszkaniowego⁴.

W miejsce układu urbanistycznego sięgającego genezą XIII wieku zaproponowano koncepcję luźno nawiązującą do układu historycznego, wprowadzając w miejsce zabudowy historycznej zielone, otwarte przestrzenie, kontrpunktowane punktowcami i klatkowcami.

Autorami opracowań byli architekci W. Furmańczyk, L. Kotowski, W. Michałowski, W. Jarzynka. W chwili powstania osiedle zebrało bardzo dobre recenzje i stało się wzorcowym dla innych odbudów zespołów staromiejskich na Pomorzu Zachodnim.

Konfrontacja z miastem początku XXI wieku

Koncepcja wprowadzenia luźnej zabudowy osiedlowej w miejsce historycznego Starego Miasta, niestety uznana być musi za jedną z największych klęsk powojennej urbanistyki Szczecina. Wprowadzenie na terenach historycznych wolno stojącej zabu-

family residential architecture. Its aim was to create an inexpensive, widely available and functional apartments. As a models which may be mentioned are the housing estates in Berlin: housing estate named after Carl Legien (1928–1930), Großsiedlung Siemensstadt (1929–1931) and housing estates exhibited in Weissenhof (1927), Wrocław (1929) and Vienna (1932). In all cases, the green areas have become the crucial elements of the new urban planning.

Dozens of different housing estates have been built in Szczecin since the mid-twenties of the twentieth century. There were three basic types of ways of composing them: 1) along transport routes; 2) in the quarter systems; 3) in the meridian systems.

An example of the quarter system is building between the streets M. Reya, F. Karpińskiego, Heleny and A. Naruszewicza. Building was completed in the late twenties and thirties of the twentieth century by the cooperative Stettiner Gemeinnützige Baugesellschaft. An open green spaces inside the quarter became the most important features of the residential environment (fig. 2.).

Confrontation with the early twenty-first century city

Today those housing estates have a good opinion among citizens. One of the most important elements of this opinion is the existence of green spaces inside the quarters.

Old City – greenery instead of history

Idea

The Old City has been destructed as a result of the war, especially the Allies's bombing in 1944. In the forties and fifties of the twentieth century, investment activities were not carried out in this area due to the political situation. The 'October thaw' changed the situation and in the forties and fifties of the twentieth century it was decided to build a new housing estate there⁴.

In place of the original urban planning there was the concept of referring less to the historical planning and designing in a place of the historical buildings green, open spaces. The authors of the project were Furmańczyk, L. Kotowski, W. Michałowski, W. Jarzynka. At the time of the completion those buildings gathered good reviews and have become a model for other Old Towns rebuilding in the Western Pomerania.

Confrontation with the early twenty-first century city

The concept of rebuilding the Old City unfortunately, must be considered as one of the biggest disasters of post-war urban planning in Szczecin. Building a detached buildings on the historical area caused obliteration of historical memory.

dowy przyczyniło się do dezurbanizacji i zatarcia pamięci historycznej.

Śródmiejska Dzielnica – koncepcja zielonego centrum

Idea

Na przełomie lat 50. i 60. XX w. w architekturze europejskiej pojawiają się modernistyczne projekty przebudowy historycznych śródmieść. Przy ich realizacji odwołano się do idei wypracowanych już w okresie tworzenia Karty Ateńskiej, ale ich praktyczna realizacja mogła nastąpić dopiero po zniszczeniach II wojny światowej. Promowaną w tym okresie formą zabudowy stają się wysokie budynki punktowe i ciągi zabudowy w układach grzebieniowych, osadzone w terenach zielonych. Jako reprezentatywne dla tego typu urbanistyki uznać można berlińską wystawę Interbau '57, a w warunkach Polskich osiedle Za Żelazną Bramą.

Na przełomie lat 50. i 60. XX wieku w Szczecinie powstaje także pośród zniszczonych fragmentów XIX-wiecznej dzielnicy czynszowej nowa Śródmiejska Dzielnica Mieszkaniowa (ŚDM), której układ urbanistyczny projektują Z. Grudziński i B. Sekula, a poszczególne zespoły autorskie grupy projektantów. Autorzy w świadomy sposób odcinają się od kontekstu historycznego, wprowadzając w zniszczonych fragmentach XIX-wiecznego miasta punktowce i południkowe ciągi budynków klatkowych (il. 4). Podstawowym tworzywem urbanistycznym stają się także pasma zieleni, projektowane wokół zabudowy mieszkaniowej.

Konfrontacja z miastem początku XXI wieku

Pomimo niewątpliwie wzniosłych idei, które determinowały koncepcję zmiany czynszowego centrum w wolno stojące zespoły zabudowy mieszkaniowej osadzonej w zieleni, należy ze współczesnej perspektywy jednak ocenić ją negatywnie. Forma wolno stojących w zieleni budynków w centrum miasta okazała się być destrukcyjna dla tkanki miejskiej i zaprzeczająca idei historycznego centrum.

Słoneczne – prefabrykacja i zieleni

Idea

Poszukiwania światowej awangardy przełomu lat 60. i 70. XX w. koncentrowały się wokół dużych, strukturalnych koncepcji, któ-

City Center – the conception of the green city center

Idea

In the late fifties and early sixties of the twentieth century in Europe appeared modernist redevelopment projects of historical city centers. Those ideas already developed during the creation of the Charter of Athens and were used during the completion, but it could take place only after the devastation of World War II. In this period of time the most popular forms of building were spot- high-rise buildings and systems of buildings located in green spaces. Representative example of this type of urban planning is Berlin Exhibition Interbau '57 and Polish housing estate Behind the Iron Gate (Osiedle Za Żelazną Bramą).

In the late fifties and early sixties of the twentieth century a new city center (Śródmiejska Dzielnica Mieszkaniowa) was built in Szczecin. It was drawn by Z. Grudziński and B. Sekula. The authors consciously deviated from the historical context by designing spot and meridional buildings in the devastated parts of the twentieth century city (fig. 4.). The basic ingredients of urban planning were also green areas designed around the buildings.

Confrontation with the early twenty-first century city

Despite the undoubted sublime ideas that determined the concept of change in the council housing by designing detached buildings located in green areas, this kind of urban development cannot be considered as successful. The form of detached buildings surrounded by greenery in the city center is destructive to the city structure and it is denying the idea of the historical center.

Housing estate Słoneczne – prefabrication and greenery

Idea

The search of the world's vanguard in the late sixties and early seventies of the twentieth century were concentrat-

il 3. Widok na Stare Miasto w Szczecinie. Na pierwszym planie punktowiec z lat 60. XX wieku, na drugim planie Bazylika św. Jakuba / View of the Old City in Szczecin

il 4. Widok fragmentu ŚDM od strony ulicy Małopolskiej / View of the City Center in Szczecin

re miały rozwiązywać problemy mieszkaniowe w makroskali. Charakterystyczną cechą stała się dominacja rozwiązań urbanistycznych (w tym także terenów zielonych) nad skalą i detalem architektonicznym. W Polsce, poza poszukiwaniami Oskara Hansena, ważną okazała się realizacja warszawskiego osiedla Ursynów Północny. Promowano rozwiązania oparte na „wielkiej płycie” i prefabrykacji.

W Szczecinie w 1974 roku rozpoczyna się realizacja osiedla Słonecznego. Zespół mieszkaniowy „Inwestprojekt” pod kierunkiem architekta R. Cierbiewicza – Tarabickiego, stanowi najbardziej typowy przykład dużego osiedla mieszkaniowego, zrealizowanego w wielopłytowej technologii prefabrykowanej w Szczecinie. Z powtarzalnych sekcji w układzie klatkowym tworzone były budynki 5-kondygnacyjne, w układach klatkowych i punktowych budynki 11-kondygnacyjne, a całość osadzona na ekstensywnie zagospodarowanych terenach zielonych.

Konfrontacja z miastem początku XXI wieku

Trudno o jednoznaczną ocenę tej realizacji. Za udane uznać należy stworzenie dużego, autonomicznego osiedla mieszkaniowego, które stosunkowo dobrze wpisało się w strukturę miejską. Równocześnie jednak przeskalowane rozwiązania urbanistyczne, brak dbałości o detal architektoniczny oraz należyte urządzenie przestrzeni publicznych, spowodowały powstanie wielu wyalienowanych i patologicznych rozwiązań.

Osiedle Zielone Pole (Przeclaw) – transformacja ustrojowa na zielono

Idea

Pojawiające się tendencje postmodernistyczne w latach 60. XX w. stały się szerzej obecne w wielorodzinnej architekturze mieszkaniowej w latach 80. i 90. XX wieku. W propagowaniu idei nowej, europejskiej antymodernistycznej urbanistyki, znaczącą rolę odegrał berliński program IBA, preferujący komponowanie mniejszych zespołów mieszkaniowych w oparciu o klasyczne zasady, także przy użyciu zieleni.

W Przeclawiu w sąsiadującej ze Szczecinem gminie Kołbaskowo powstaje osiedle Zielone Pole. Autorami projektu była pracownia Urbicon, a głównym projektantem architekt Z. Paszkowski. Ideą zespołu było wprowadzenie centralnego, półkolistego placu, od którego odchodziły promieniście ulice, odgradzane od siebie pasami zieleni. Całość zespołu w pierwszych etapach realizacji oparto na systemie wielopłytowym, a w późniejszych etapach na technologii tradycyjnej.

Ideą urbanistyczną zespołu było stworzenie kameralnej przestrzeni mieszkalnej, opartej na klasycznych relacjach mieszkanie–ulica–plac (il. 5), z dużą ilością zieleni⁵.

Konfrontacja z miastem początku XXI wieku

Pomimo dających się obecnie odczuć niedoskonałości technologicznych, powstałych w czasie realizacji osiedla, należy je ze współczesnej perspektywy ocenić pozytywnie. Na tą ocenę

oparto na szerokich koncepcjach, które miały rozwiązywać problemy wielokвартирного жилищного строительства. Urban planning (including green spaces) has dominated the scale of the buildings and architectural details. In Poland building the housing estate Ursynów- Północny in Warsaw was as important as Oskar Hansen's searching. This housing estate was built with prefabricated concrete panels. The construction of housing estate Słoneczne in Szczecin designed by architect R. Cierbiewicz – Tarabicki started in 1974. It is the most typical example of a large housing estate realized in prefabricated concrete panels in Szczecin. Five-storey buildings were made by using a repetitive building sections, spot-buildings and staircases are eleven-storey. All buildings are located on extensive green areas.

Confrontation with the early twenty-first century city

It is hard to give a clear opinion about this housing estate. Creating a large, autonomous residential area relatively well fit to the city's urban structure was certainly successful. On the other hand, overscaled urban solutions, the lack of architectural details and improper management of public spaces caused the creation of many pathological problems.

Housing estate Zielone Pole in Przeclaw – systemic transformation in green

Idea

The appearing post-modernist trends in the sixties of twentieth century were more widely used in multi-family residential architecture in the eighties and nineties of the twentieth century. In the promotion of the idea of a new European anti-modern urban planning an important role was played by the Berlin's IBA program which talked about composing smaller housing units based on the classic rules, including the use of green.

In Przeclaw (the neighboring town of Szczecin) a new housing estate Zielone Pole was built. The authors of this project are architects from studio Urbicon and the main architect is Z. Paszkowski. The idea behind the team was to introduce a centralized, semi-circular square with radiating streets, separated from each other by green belts.

In the beginning the construction system was based on prefabricated concrete panels, but later on traditional technologies.

The idea was to create a cameral living space, based on the classic relationship house-street-square (Fig. 5.), with lots of greenery⁵.

Confrontation with the early twenty-first century city

Despite the technological imperfections caused during development of an estate, Zielone Pole should be viewed positively. Important in this assessment is clear gradation of public and private space and a large number of recre-

składa się czytelna gradacja przestrzeni prywatnych i publicznych oraz duża ilość terenów rekreacyjnych i zielonych, które udało się uzyskać mimo znacznej intensywności zabudowy.

Magnolia – zieleń lemingów

Idea

W początkach XXI wieku zauważyć można w architekturze europejskiej i polskiej nowe inspiracje. Postmodernizm związany z formalnymi nawiązaniem do historyzmu zastąpiony zostaje przez neomodernizm. Projektowana architektura mieszkaniowa odrzuca większość postulatów społecznych z początku modernizmu, inspirując się rozwiązaniami formalnymi. Typowe dla XX-wiecznego modernizmu spółdzielnie mieszkaniowe zastępują deweloperzy.

Realizacje powstają w zróżnicowanych lokalizacjach. Na szczególną uwagę zasługują przykłady osiedli budowanych w atrakcyjnych śródmiejskich lokalizacjach, na terenach przemysłowych, powojennych i innych. Istotnym elementem dużej części tych projektów stają się założenia zielone⁶, tworzonych wokół geometrycznych układów architektonicznych.

Także w Szczecinie w pierwszym dziesięcioleciu XXI wieku przy ulicy F. Klonowica powstał zespół Magnolia⁷. Osiedle zaprojektowało biuro Dedeco, a zrealizował i obecnie administruje Calbud Developer. Zespół powstał na opuszczonych terenach wojskowych. Układ urbanistyczny oparty był na prostokątnym planie, który od strony południowej traci pierzejowy charakter i zostaje zastąpiony przez budynki wolno stojące (il. 6). W centralnej części założenia zaprojektowano bardzo bogaty układ zieleni.

Konfrontacja z miastem początku XXI wieku

Z racji krótkiego czasu istnienia osiedla trudno o obiektywną ocenę. Wydaje się jednak, że osiedle zostało zaakceptowane przez mieszkańców, o czym świadczyła szybko wykonana sprzedaż mieszkań i nagrody przyznawane osiedlu.

Podsumowanie

Próba łączenia natury z architekturą mieszkaniową, choć za każdym razem przebiega inaczej, jest próbą stworzenia nowego, lepszego świata.

il. 5. Osiedle Zielone Pole na Przeclawiu (koło Szczecina). Na pierwszym planie półkolisty plac (centralna przestrzeń publiczna), na drugim planie budynki wraz z przedogórkami / View of the housing estate Zielone Pole in Przeclaw

ational and green areas, which was managed to achieve despite a significant development intensity.

Housing estate Magnolia – the lemmings's greenery

Idea

In the early twenty-first century new inspiration was noticed in the architecture in Europe and Poland.

Postmodernism related to historicism was replaced by neomodernism. The proposed residential architecture rejects most of the social postulates of early modernism, and it is inspired by the formal solutions. Typical for the twentieth century modernism housing associations are replaced by developers. Realizations are created in different locations. Particularly noteworthy examples of housing estates are those built in attractive inner-city locations, in postindustrial, post military and other areas. Important elements of a large amount of these projects are the green spaces⁶, created around the geometrical architectonic systems. In Szczecin, in the first decade of the twenty-first century, housing estate Magnolia was developed on the street F. Klonowica⁷. Magnolia was designed by studio Dedeco and realized by Calbud Developer. It is also current admin of this housing estate. It is located in an abandoned post military area. The urban layout was based on a rectangular plan, which on the south side loses frontage character and is replaced by a detached buildings (fig. 6.). Large system of greenery is designed in the central part of the complex.

Confrontation with the early twenty-first century city

Due to the short time of existence of Magnolia it is difficult to give it objective opinion. However, it seems that the housing estate is accepted by the locals. It is evidenced by quick sale of apartments and winning residential awards.

il. 6. Widok na osiedle Magnolia od strony południowej / View of the housing estate Magnolia

W okresie przed II wojną światową realizacje zielonych osiedli wykonywano poza centrum, a często nawet poza granicami miasta. Tendencja ta odwróciła się zaraz po zakończeniu wojny, kiedy podjęto nieudane próby wprowadzenia terenów zielonych do centrów. Od lat 90. XX wieku zieleń stała się także narzędziem marketingu w coraz bardziej skomercjalizowanym świecie.

Należy przypuszczać, że obietnica lepszego życia stworzonego przez łączenie środowiska mieszkaniowego i terenów zielonych będzie trwała nadal, a biorąc pod uwagę wciąż wzrastające zainteresowanie ekologią, wzajemne relacje staną się jeszcze wyraźniejsze.

PRZYPISY:

¹ Założenie szczytńskie powstało z inicjatywy tej samej grupy osób co berliński West End.

² Johannes Platz, obecnie Plac Jakuba Wujka. Interesujące jest, że nazwy ulic odchodzących od placu związane były z imionami rodziny Quistropa.

³ Głównymi adresatami założenia były grupy urzędników miejskich.

⁴ Podobne koncepcje realizowano także w innych krajach, na przykład we francuskich Le Havre i Caen.

⁵ Osiedle Zielone Pole reklamowane było w prasie jako – osiedle ekologiczne.

⁶ Jako reprezentacyjne uznać można w tym zakresie osiedle Eko-Park w Warszawie, wg projektu Kuryłowicz & Associates.

⁷ Magnolia jest jednym z przyrodniczych symboli Szczecina.

BIBLIOGRAFIA:

[1] Bal W., Dawidowski R., Raczyński M., Sietnicki M., Szyski A. M., *Architektura Polska lat 1961–1975 na obszarze Pomorza Zachodniego*, Walkowska Wydawnictwo, Szczecin 2007.

[2] Bal W., Dawidowski R., Szyski A.M., *Architektura Polska lat 1945–1960 na obszarze Pomorza Zachodniego*, Walkowska Wydawnictwo, Szczecin 2004.

[3] Dawidowski D., Długopolski R., Szyski A.M., *Architektura modernistyczna lat 1928–1940 na obszarze Pomorza Zachodniego*, Walkowska Wydawnictwo, Szczecin 2001.

[4] Fasshauer M., *Das Phänomen Hellerau*, Hellerauer Verlag, Dresden, 1997.

[5] Kosińska B., *Rozwój przestrzenny Szczecina od początku XIX wieku do II wojny światowej*, Stowarzyszenie Historyków Sztuki Oddział Szczeciński, Szczecin 2002.

[6] Makala R., *Między prowincją a metropolią. Architektura Szczecina w latach 1891–1918*, Biblioteka Naukowa Muzeum Narodowego w Szczecinie, Szczecin, 2011.

[7] Syrkus H., *Spoleczne cele urbanizacji. Człowiek i środowisko*, PWN, Warszawa 1984.

[8] Szafer P.T., *Współczesna architektura Polska*, Arkady, Warszawa 1988.

[9] Wines J., *Zielona architektura*, Taschen, Kolonia 2008.

Summary

Attempts to connect the nature with residential architecture, although each time different, are aimed at creating a new and better world.

Before World War II green housing projects were carried out outside the city center and often outside the city. This trend reversed after the war by unsuccessful attempts to create green areas in the city centers. Since the nineties of the twentieth century greenery has also become a marketing tool in an increasingly commercialized world.

It is likely that the promise of a better housing environment created by combining residential and green areas will last. Considering constantly increasing interest in ecology this relationship will become even more apparent.

ENDNOTES:

¹ Residential area in Szczecin is an initiative of the same group of people who created West End in Berlin.

² Johannes Platz, now Plac Jakuba Wujka. Interesting is that the names of the closest streets were named after members of the Quistropa family.

³ The main residents was supposed to be a group of municipal officials.

⁴ Similar concepts have been realized in other countries, for example in the French Le Havre and Caen.

⁵ Housing estate Zielone Pole was advertised as an eco-housing estate.

⁶ Representational example is housing estate Eko-Park in Warsaw designed by Kuryłowicz & Associates.

⁷ Magnolia is one of the symbols of nature in Szczecin.

BIBLIOGRAPHY:

[1] Bal W., Dawidowski R., Raczyński M., Sietnicki M., Szyski A. M., *Architektura Polska lat 1961–1975 na obszarze Pomorza Zachodniego*, Walkowska Wydawnictwo, Szczecin 2007.

[2] Bal W., Dawidowski R., Szyski A.M., *Architektura Polska lat 1945–1960 na obszarze Pomorza Zachodniego*, Walkowska Wydawnictwo, Szczecin 2004.

[3] Dawidowski D., Długopolski R., Szyski A.M., *Architektura modernistyczna lat 1928–1940 na obszarze Pomorza Zachodniego*, Walkowska Wydawnictwo, Szczecin 2001.

[4] Fasshauer M., *Das Phänomen Hellerau*, Hellerauer Verlag, Dresden 1997.

[5] Kosińska B., *Rozwój przestrzenny Szczecina od początku XIX wieku do II wojny światowej*, Stowarzyszenie Historyków Sztuki Oddział Szczeciński, Szczecin 2002.

[6] Makala R., *Między prowincją a metropolią. Architektura Szczecina w latach 1891–1918*, Biblioteka Naukowa Muzeum Narodowego w Szczecinie, Szczecin 2011.

[7] Syrkus H., *Spoleczne cele urbanizacji. Człowiek i środowisko*, PWN, Warszawa 1984.

[8] Szafer P.T., *Współczesna architektura Polska*, Arkady, Warszawa. 1988.

[9] Wines J., *Zielona architektura*, Taschen, Kolonia 2008.